

Erilaisten lammasryhmien kanssa työskentelystä

Teksti: Ann-Mari Lintunen

Pitkä heinä ja kulkureittejä tuntemattomat karitsat ovat vaativa yhdistelmä. Tässä kapea porttiauikko on hyvin emojen tiedossa, johon karitsatkin täytyy saada osumaan. Kuva Ann-Mari Lintunen.

Jokainen katra on omansalainen, ja jokainen yksittäinen tilanne tai katraan jako pienempiin porukoihin muuttaa ryhmädynamiikkaa. Mm. lampaiden rotu, lampolatyyppi, katraan koko ja omistajan ja koiran työskentelytyyli vaikuttavat eläinten käytökseen. Lampaille tutut omat koirat vaikuttavat myös eri tavoin kuin vieras koira, jota eläimet hiukan testaavat ja samalla varovat.

AIKUISET LAMPAAT

Aikuiset uuhet ovat koiraan tottuneina helppoja paimennettavia, kokeneita ja tietäviä omassa ympäristössään, monesti myös kaavoihinsa kangistuneita. Ne tuntevat reitit, reittien varsien kiinnostavimmat ruoka-apajat ja pelottavat naapurin koirat. Lisäksi niillä on usein halu ja kiire päästä kotiin tai tutulle laitumelle.

Pässien paimennus ei poikkea sanottavasti uuhista, mikäli niitä paimennetaan säännöllisesti. Mahdollisesti lähellä olevat uuhet houkuttavat ainakin vanhempia pässejä siinä määrin, että ne saattavat mennä läpi niin koirasta kuin aidoistakin.

VIEROTETUT KARITSAT

Emistään vastikään vieroitetut karitsat eivät ymmärrä totella koiraa kovinkaan hyvin, vaikka niitä olisi emojensa kanssa aiemmin paimennettu paljonkin. Niiden liikuttaminen on koiralle raskasta, ja vaatii usein

reilusti aikaa ja sitkeää työstämistä. Karitsalaumat jämhätävät helposti tuoreen ruuan äärelle ja tien laitoihin

Karitsalauman koossapysyminen ole mitenkään itsestään selvää. Karitsoiden mukaan voi laittaa pari kokenutta vanhaa uuhia tai pässiä, joita ne seuraavat ja oppivat muutenkin lampaan tapoja. Juuri vieroitettuja karitsoita ei kannata lähteä heti siirtämään, vaan viedä emät pois niiden luota, odottaa päivä pari karitsoiden asettumista ja opettaa niitä ensin tutussa ympäristössä paimennukseen.

UUHET KARITSOIDEN KANSSA

Lauma, jossa on uuhia karitsoineen, on käsiteltävyydeltään molempia edellisiä, ja siksi ehkä vaativin paimennettava. Paimenkoiraan tottuneet uuhet liikkuvat melko reippaasti, ellei niillä ole aivan pieniä (alle 1 kk) karitsoita. Karitsat seuraavat emiään yleensä hyvin, vaikka eivät itse ymmärrä koirasta kovin paljoa. Uuhi-karitsalaumojen

siirtelyssä maltti ja huolellisuus ovat valttia. Ylipäänsä pikkukaritsoiden kanssa olevat uuhet tulisi paimentaa kokeneilla koirilla.

Jos yksittäinen karitsa eksyy emästään ja joukosta, se säntäilee paniikissa ja sitä on melko mahdoton ohjata ja vaikea saada kiinni. Jos eksyneitä on monta, tai lauma hajoaa, on helpompaa hakea päälauma takaisin ja yrittää siirtämistä uudestaan. Ihmisen on usein parempi kulkea koiran kanssa jälkijoukoissa, ja avustaa karitsoiden etenemistä estäen vaikkapa kevyellä lehti-haravalla takaisin ryntäämisen. Karitsan voi sen kiinnisaatuaan vaikka kantaa takaisin laumaan. Päälaumaa ei saa laskea näkyvistä menemään omia matkojaan.

Koiran suhtautuminen karitsoihin määräytyy myös paljon sekalaumojen käsittelyä. Osa nuorista koirista ei reagoi pikkukaritsoihin millään lailla, joillekin mikä tahansa syntynyt lammas on valmis paimennettava. Karitsoiden paimennuskyky myös kehittyy koiralla iän myötä.

Jos kyseessä ovat lampaat, jotka eivät ole tottuneet paimenkoiraan, kannattaa

kaikki 'koirata' vasta karitsoiden vierotuksen jälkeen omina ikäryhminään kokeneen koiran kanssa.

NUORTEN ELÄINTEN LAUMAT

Noin puolivuotiaiden uuhien laumat alkavat olla varsin paimennettavia. Pässit saattavat olla tässä iässä jurrikoita. Jos ryhmät saavat lisäruokaa laitumelle, niiden paimennettavuus on huomattavasti heikompi kuin ruokkimattomien. Nuorisolaumat innostuvat joskus juoksemaan huvikseen edestakaisin. Leikkihetken ohimenoa on ehkä helpompi vain odotella kevyesti koiralla jarrutellen.

Nuoren koiran kanssa on parasta aloittaa paimennus nuorten noin puolivuotiaiden uuhien kanssa.

MUUTA HUOMIOITAVAA

Hyvä suunnittelu ja sopivat rutiinit ovat työn perusta. Koiria oppii ja osaa kyllä tuntemansa perustyöt, mutta jotta koirakko osaisi toimia yhteen myös poikkeustilanteissa, on osaamisen ylläpitäminen eli paimennuksen treenaaminen tarpeen. Siirroissa on oltava varustautunut muuttuviin tekijöihin, kuten olosuhteisiin, muuhun liikenteeseen, eläinten säikkymiseen tai ylivoimaisiin houkutuksiin matkan varrella, kuten korjuukypsiin peltoihin.

SÄÄ

Helteisellä säällä eläinten kuljettaminen ja mieluiten myös laidunkierrokset olisi tehtävä aamu- tai iltaviileällä. Niin lampaan, koiran kuin ihmisenkin elimistö joutuu turhan kovalle keskipäivän poltteessa. Ennen ja jälkeen siirtojen kaikille asianosaisille täytyy tarjota vettä. Jos tietää, että tulossa on kova työpäivä, koiria kannattaa nesteyttää hyvin paitsi aamulla, myös jo edellisenä päivänä. Helppo tapa juottaa koiraa on lisätä hiukan ruokaa noin puoleen litraan vettä.

Koiria kannattaa opettaa viilentämään itsensä järvestä, ojasta ja paljussa, ja joku näistä on hyvä olla tarjolla urakan päätteeksi. Koiraa voi käskä uimaan myös matkan varrella, jos siihen on luonteva tilaisuus. Samalla lampaat saavat hengähdystauon.

Myös talviaikaisissa siirroissa esim piha-piirissä sisältä tarhaan tai rakennuksesta toiseen on huomioitava olosuhteet. Mahdollinen liukkaus ja lumen keskellä hyvät reitit. Vaikka lampaat kulkisivat auratulla

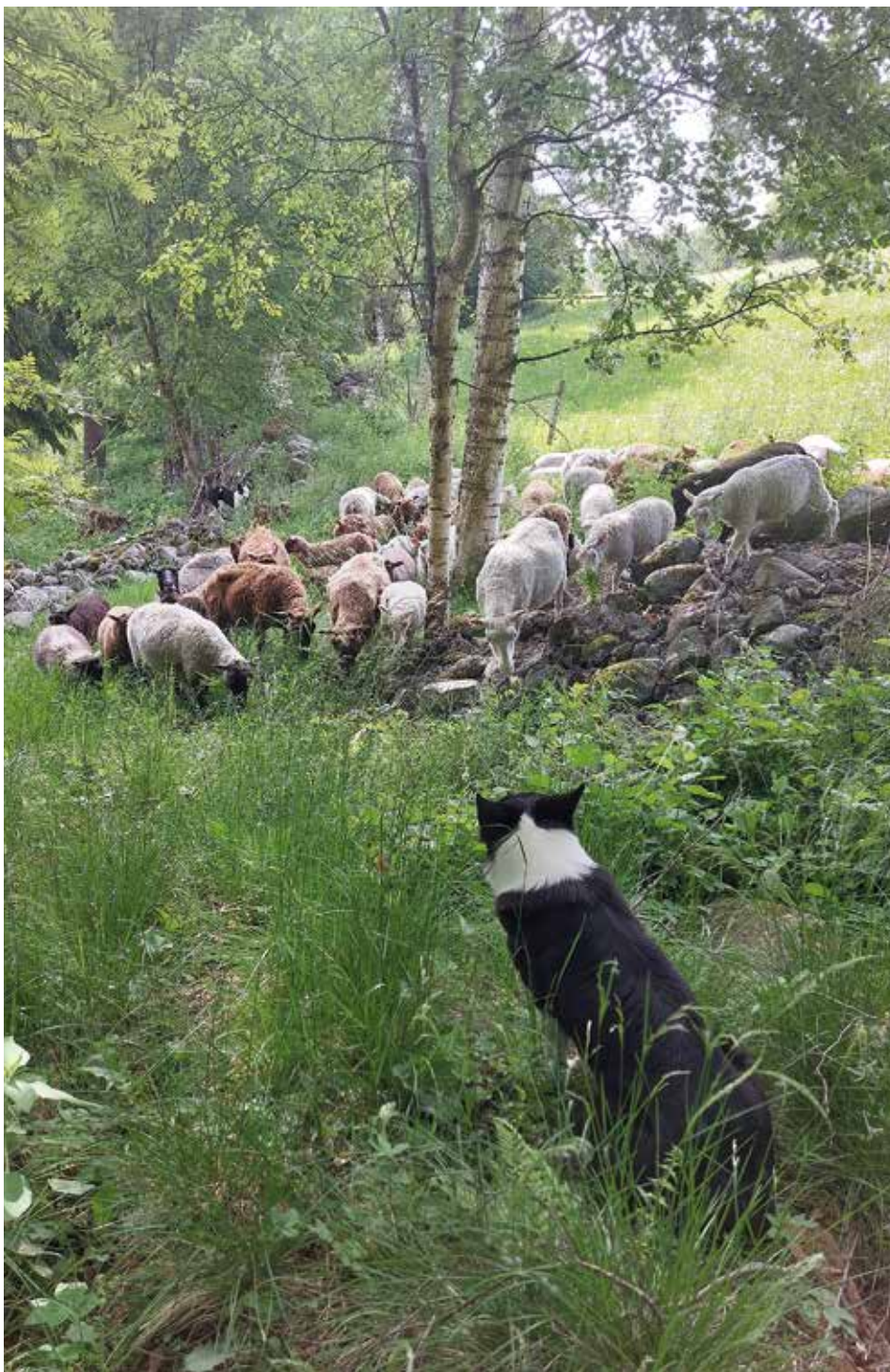
alueella, on suunniteltava, missä koiran tulee työskennellä joutumatta syvään hanteen, jotta eläimiä voidaan ohjalla riittävästi. Lampailla helpompi suunta on aina pimeämmästä valoisampaan.

HAASTAVAT MAASTOT

Vaikeakulkuiset maastot on otettava huomioon paimennuksessa. Jos koiria on nuori tai vauhdikas ja maasto vaikea, eläimiä kootaan sen kanssa yhdessä, vaikka pitäen

koira liinassa, jotta kukaan ei loukkaannu ja kaikki lampaat varmasti löytyvät.

Siirtoreittien varren hankalat kohdat (esimerkiksi kivikot, risukot, mutalikit, ylitettävät ojat, yms.) hoidetaan erityisellä varovaisuudella. Lauman takana tuleva koiria ohjeistetaan pysymään riittävän kaukana. Pääsääntöisesti koiria ei vaikeissa kohdissa lainkaan painosta eläimiä, vaan huolehtii, että kukaan ei jää joukosta. Jos käytettävissä on stopparikoiria, on sen pidettävä lauman alkupää odottamassa loppujen kulkua vaikean paikan ohi.

Koirien rauhallinen työskentely on tärkeää erityisesti haastavassa maastossa. Kuva Ann-Mari Lintunen.